

SORU: Ne tür sanatla uğraşıyorsunuz, sanat anlayışınız nedir?

YANIT: Sanat eğitimim plastik sanatlar ihtisasımı da Heykel üzerine yaptım. Genellikle çalışmalarında alışlagelmiş heykel anlayışının ötesinde biçimsel ürünler verme kaygısı taşırım. Bu kaygım içinde yetiştirdiğim topluma ve pereli sede dış dünyadaki gelişmekte olan yeni bulguların, pozitif bilimlerdeki değişimlerin etisiyle, heykel anlayışında tınıyla de pişmesi perektipi inancından kaynaklanıyor. Bunun dışında ben çalışmalarımı belirli bir sanat anlayışı açısından iki başlıkta ele alabiliyorum. Birincisi biçimsel dışavurum, ikincisi ise ikenik açısından. Ancak bu iki konuyu bir eserde birbirleriyle uyum içinde olmalıdır. Aksi halde aradaki gelişki beklentiyle etiyi yapılmaz. Özellikle de Türk ve İslam etisi altındaki heykel anlayışı insanlar üzerinde ~~edilmiştir~~ olumsuz etki yapıyor, bu nedenle bir daha fazla kafa yorup, işeripi çok iyi yanıtlanmalıdır. Tari çalışmalarında konuyu iç dünyasına özellikle ön plana çıkarmalıdır. Ben eski çalışmalarında (yani 1980'e kadar olan) da bu yöntemi uyguladım. 1980'de sonraya işeripi yine aynı önevide yanıtlanmaya çalıştım ama bu sefer gibimiz insanları ikeninde daha yopun bir başı vardı ve bunun dışavurumun öncelilerde daha farklı olması pereliyordu. Artık ortalkta daha fazla asker, tank, silahlar ve uurlu acı çeken insanlar vardı. Ama bu ortamı yanıtlan için eli silahlı bir asker veya uurlu dışınığ birinin heykeli yerine, o ortamın insanları

ruh durumlarını nasıl etkilendiğini gösterecek eserler vermek gerekiyordu.

SORU: Bu içeriğin doğru yanıtlanması konusunda kaygınız sanatçı değerliliğindenmi kaynaklanıyor? Yoksa olayların yalnızca görünürdeki yanıyla değil de gerisinde yatan nedenlerin daha önemli olabileceği konusuna dikkat çekmek mi istiyorsunuz? Yani dünyayı bu yön-
de mi uyararak istiyorsunuz?

YANIT: Dünyayı uyaraktan ziyade, o etki altında kalan insanların problemlerinin nereden kaynaklandığına açılmaya çalışan bir biçimsel sunular yapmaya çalışıyorum. Komünist kelepçeli birisini insanlara sergilemek değil bu durumda neyin, neyin yolaştığını vurgulamak daha önemli. Yani sonuç pek önemli değil, sonuçlar nasıl olsa öyle yada böyle insanlara ulaşıyor. Halbuki asıl sorun olayların nedenselliğini anlatabilmek. Bence sanatta asıl önemli olması gerekende budur. Objektiflik diyorum. Ben uzun yıllar objektifliğin birim sanatçıları tarafından yanlış algılandığını düşünüyorum. Objektiflik demek yerde sürüklenmiş yatan birimi torlu çizimleriyle göstermek değildir, o adamı orada ölmeye, öldürülmeye iten koşulların sunulmaya çalışılması sanırım daha objektif, değil mi? İstelik bunu belpeteryeyle yapmalıyız. ^{Birkaç yıl} Ben yıllar önce Türkiye'de bir sergide "ithal edilmiş Topraklar" adıyla sergilediğim bir çalışmada, Türkiye'nin dışarıya sattığı ve aldığı ürünlerin bir kıyaslamasını yapmıştım ve Buğdayla, uçağın, ~~Alüminyum~~ Alüminyumla, meyveyle bombaların, pamukla, tankin yan yana bir takım ürünler, dökümanlar ve belpeterye birliğine sergilenmesi oldukça ilginç görünmüştü.

SORU: Doğrusu baştan sormuştum ama acık bir yanıt alamadığım için yinelemek istiyorum, bu çalışmalarınızı bugün var olan sanat akımlarından hangisinin içine koyuyorsunuz? Yoksa tümünün dışındamı?

YANIT: Kişilerin çalışmalarını bir sıraya, sınıfa veya

varolan haliplara sokulması bana kobaycılık gibi geliyor. Ama bunu bir yapılaşta başları yinede sanatı şu veya bu sınıf işine sokuyorlar, bunuda nasıl yapıyorlar bilmiyorum. Sıra bağlanışta yanıt veremenehteki çekişimde burdan kaynaklanıyor. Ben üretilen eserlerin üç boyutlu olarak algılanması ve deperlendirilmesi gerektirirden yanayım. Gözle görmedipimiz bir atom zerreciği üç boyutludur. Ama adam bir tablounun önüne gelip baktığında onu iki boyutlu olarak henüz bir kalıba sokuyor. Yaratılan imaj böyle çünhü. ~~●~~ Peki içerik nerede? İşte üçüncü boyutu içerik oluşturuyor.

SORU = Sürekli içerik ön planda tutmanın sanatın toplumsal gerçekleştirilimi bir yanımı? ?

YANIT : Toplumsal gerçekleştirilim. Bu da farklı birşey. Sosyalist realizmin birdehki karşılığı, Ama tam oturuyor. Amerika'da da bir takım gerçekçi çalışmalar var. Yada düzene, sisteme karşı tepkiyle oluşturulan her sanatı bu kavram işine sokamayız. Şimdi, bir yıldırım düşmesi olayını resimlediğinizi düşünün. Eğer yıldırım birisinin evine düşüp harap etmişse o insanın bu durum karşısındaki görünümünün, o anki acılı halinin yansıtılması hep gerçekçiliktir. Veya aynı görülmüş ve hayran hayran bakılan birşay türünün bu duygularının yansıtılması hep gerçekçilik içinde deperlendirilirdir bunu iyi düşünmeliyiz. Ben çalışmalarında ~~●~~ sosyalist realizminde, pragmatik realizminde ^{benin} opelerinden yararlanmaya çalışırım. Realizm her zaman göre görülebilten birşey anlamına gelmemeli. Yani birde hep yanlış anlaşılıyor, yansıtıldığı gibi bir realizm öyle bir çırpıda sematize, karikatürize edilebilecek birşey değildir. Öyle birşay köylü resmiyle, fotoğrafiyle realizm oluyor.

SORU : Anlatıklarından, Gerçekleştirilim temel alınması gerçekleştirilimi ancak bunun yansıtılmasının sanatının

kendi düşünce ve dünya görüşüne bağlı olması gerektirip anlamlı çıkıyor. Sunaya gelmek istiyorum. Öncelemi sanat'ın kimin için üretildiği tartışıldı. Sonra toplumsal gerçeklik belli bir apirluk korandı ama, burada, bu tür sanat anlayışının sanatı ilkellestirdiği, basitleştirdiği, yozlaştırdığı şeklinde eleştiriler geldi. Evet Örneğin aş insanlar bir gerçeklik, kemde acı bir gerçeklik. Bu insanları yalnızca gerçekleri sanatçılarınca yansıtabilir. Bir sürrealist akım yanlısı bir sanatçı bunu yapamaz mı?

YANIT: Sunu daki dozaj önemli. Bu da sunulacak kitleye bağlı. Karnı tok olan birisine aş insanları anlatmak başka diğeri aş insanlara anlatmak daha başka bir yöntemi gerektirir. Yani Anadolu insanının, şehit deli banka müdürlerine, üniversite çevresine, işçilere veya Anadolu insanının kendilerine farklı şekillerde sunulması gerektiripini düşünüyorum. Hatta sanatçı bunu gerçekse açık açık anlatmalı. Ben bu çabıyı su nedenle ve su toplum kesimi için gerçekleştirdim diyebilirdi. Ben kendi işlerimde ~~bu~~ bunu anlatmaya özen gösterirdim gibi, irledipim çalışmada da bunu ararım doğrusu. Bir eserin neden kimler için yapıldığını, kimlere hitap ettiğini anlamadan onu eleştirmeye veya onunla ilgili birşeyler söylemeye herhalde hakkımız olmaz.

SORU: Peki bunu, yani eserimizi nerede kimlerin izleyeceğini nasıl bileceğiz. Örneğin İstanbul AKM'de bir serpiye katılsanız, sanırım toplumun değişik kesimlerinden insanlar izleyiciniz olacaktır değil mi?

YANIT: Ben o toplum tanıyorum. AKM'ye geçtikten sonra insanı gelmeyecektir. Seyirciyi bildiğim için çalışmalarımı da ona göre sınırlıyorum. Evrensel çalışmalarda yapıyorum elbette ama onları da değişik insanlarla oturup tartışırım.

SORU: Biran konuyu değiştirip teknolojik gelişme ve sanat ilişkisi üzerinde durmak istiyorum. Özellikle de bilgisayarların sanatçılar tarafından kullanılması. Günümüzde artık öyle programlar ürettiliyor ki ünlü ressamların, ünlü eserleri bilgisayarda kuzilerin isteğine göre boyanarak yeniden üretilebiliyor. Bunun sanat açısından bir sahincisi olacaktır, olacaktır nasıl ?

YANIT: Teknoloji her dönemde sanatla yan yana gitmiştir. Bu ilk çağlardan beri böyledir. ~~İlk çağlardan beri~~ İlk insanların ~~yaftıkları~~ yaptıkları mapra nesnelerinde aletler geliştirilince sanattada buna uygun gelişmeyi görebiliyorlar. Demir ^{aletler şeklinde} ve çelikin kullanılması ~~çakımlara~~ ^{değişik bir yön kazandırmıştır.} Estetik getirmiştir. Boya ve kapıtların çok yönlü kullanılması resimleri canlandırmıştır. Matbaa ve başka yöntemlerinin gelişmesi sanatı ~~matbaa~~ kitlelere ulaştırmıştır. Bu günkü durumda o zamankinden pek farklı değil. Bilgisayarda bir yanısı, bir şekilde anında bütün dünyaya ulaştırabiliyoruz gibi elektrik isipinin yaşamımıza girmesiyle kütüphelerde, kuytu duvarlardaki resimleri perçek renklereyle görebildik. Arabalar, motorlar, makineler, televizyon ve fotoğraf alanlarındaki hızlı gelişmeler sanata da yansıyor. Sanat bunlarla hasır nesir olarak pratik bir yaklaşım haline geliyor. Yani sanat bir gördüyse, bilim ve teknolojide bu gördüyü taşıyan ayaklar. Sanat bunlara gidiyor. Ben sanatta bilgisayarın kullanılmasını, kursun kalen kullanılmasından pek farklı görmüyorum. Sanatçı bütün teknolojik olanakları tıpkı bir ^{çini} çaktığı gibi kullanabilmeli. Eger sorunu bilgisayarın kopya ~~etme~~ bir mantıkla yapıldığını içeriyorsa, bunu sanatçılar her zaman yapıyorlardı.

SORU- Sanat anlayışımızda yada sanata bakış açımızda yadsımanın yeri nedir. Bir sanatçı neyi ne kadar yadsıyabilir. Örneğin geleneksel sanat anlayışları yadsılamalı mı. Herşeyin kula değiştirip, karıştırlayıcı türü günümüzde

(6)

barın sanat anlayışının olayları açıklanmakta yetersiz kaldığı oluyor. ~~Her şeyden önce~~ Bunları yadırgayabiliyor musunuz?

YANIT: Sanat, güncel sanat belirli sorunları çözmek veya belirli duyguları yansıtmak için ortaya konmuştu. Bizim bizim yerinden ete alarak başka birşey yapmaya çalışmamız ne derece gereklidir onu bilemiyorum. Örneğin üssürluların yaptıkları piramitlerin veya Yunan heykellerinin bugün yerinden yapılmaya çalışılmasına gerekli bulmuyorum. Ama batı sanatı bilindiği gibi tümüyle Eski Yunan sanatının etrusi altındadır. Bu Yunan etrusi "neoklasizm" den "Postmodernizme" kadar herşeyde hissedilmekte, bir anlamda çeşitli adlar altında isitilip isitilip öne sürülme sürdürülmektedir. Bu çok sahn. caktır. Bir anlatmak istediğimiz biçim, şekilleri ve malzemeleri yerinden yaratmak zorundayız. Aksi halde "dekoratif sipariş" bir sanat içinde buluruz kendimizi.

SORU: Sanatçılar ve sanat ahımları ~~bir~~ arasında ilişkiler ve etkilendirmeler var. Bunlar bir anlamda kaçınılmaz. Ancak çözü zaman bir sanatçı birisinden yada bir anlayıştan etkilendiğinde, bu seferde kopyacılık, hırsızlık suçlamasıyla karşı karşıya kalıyor. Böyle tartışmalara sık sık rastlıyoruz. Bu durumda sanatçı, eseri üzerinde düşünürken veya çalışırken "ne olursa olsun benzerler olsun" kaygısı taşırmı, taşımalıdır?

YANIT: Yok yok, sanatçı hiçbir zaman birşeyi zorlamamalı. Başka birşey yapayım derken hiçbirşey yapamaya bilir. Sanatçı öze döşen gitmeli, bu neredeyse. Dürtüler, itiler nereden geliyor sanatçı iyice gözetmeli. Örneğin Artemis tapınakları, Mısır Piramitleri kurulan belki bunları bir kral, bir tanrı istemi ve bana şimdiye kadar • hiç yapılmamış bir bina yapın demiştir. Ama burada bile yine bir takım esintilenmeler ve işbölümü gerçekleştirilmiştir. Yenilip, sırf yenilik olsun diye bir takım şeyler yapmakla ulaşılamaz.

SORU: Sanatçı ve para ilişkisi konusunda neher söyleyeceğimizin sanatçının böyle bir kaygısı olmalı mı?

YANIT: Bu konuda sanatçının geniş bir özgürlüğü var. Eserinin kiime ne karşılığı vereceğinin gücü onun elinde. Bu her zaman maddi bir karşılık olmaya bilir. Düşüncesi, ideolojisi dopirultusunda da eserler üretebilir sanatçı. Ayrıca bazı insanlara veya çevrelere bir kurum ekmeğe ~~ve~~ sunacağı ürününü, dipertlerine yün bir tane ekmeğe karşılığı bile veremeyebilir. Yine aynı şeyleri söyleyeceğimize ama, şunu iyi bilmeliyiz. Bir kendi belirlediklerimiz koşullardami çalışıyoruz yoksa bir takım öpelerin baskısı altındami eserler üretiyoruz? Türkiye de birçok arkadaşımızın bir takım baskıların altında kalarak Atatürk heykelleri yapma zorunda kaldılar. Bir kısmıysa herşeye rağmen bu yolu tercih etmedi. Bu anlamda sanatçının sorumluluğu çok önemli. Bazen bir takım toplum derinesini şu yönde yada bu yönde etkileyebilir.

SORU: Türkiye de uzun bir süre kalıp çalıştın ürünler verdin. Yine uzun bir süredinde burda çalışmalar yapıyorsun. Bir karşılaştırma yaparsam Türkiye sanat ortamıyla, Avrupa sanat ortamı arasında ne gibi farklılıklar var?

YANIT: Ben sanat eğitimini tamamladıktan sonra Anadolunun çeşitli bölgelerinde çalıştım. Türkiye sanat ortamında Anadolu insanı, gelenekleri görenekleri ne kadar pek tanınmıyor, hafife alınıyor. Öyle bir hafta, bugün Anadolu da dolayarak Anadolu insanı tanınmıyor, anlatılmıyor. Oraya gidip o insanların sosyal yaşamına girerek tanıyabiliyoruz. ~~Her~~ köy kahvesinde yorım saat hiç konuşmadan oturan insanların ağını aşip bir laf ettiğinde nasıl bir özlü anlatıma sahip olduklarını, ~~her~~ sandıklarında basılı eserlerdeki sanat inceliği, at koşulları, araba süslemeleri gibi şarışarak görebilmek, görteleyebilmek için o yaşama

(8)

iyice nüfus etmek gerektir. ~~Atlatılır~~ Bu anlamda Türkiye
ile Avrupa sanat ortamını deşilde İstanbul ve Londra-
Paris sanat ortamlarını ancak kıyaslayabiliriz. Avrupa
mekrelerinde elbetteki sanat ortamı daha canlı
sanatçılar daha organize, etkililişim ve iletişimde
aynı oranda canlı ve dinamik. Bu dinamizmde
tabiki Batı sanatına bir üstünlük sahiptir. Ancak Türkiye
sanatında — taklitçi olmadıyı ölçüde — kendine ~~bir~~ örpü
güzellikleri var. Yani sanıımı olan sanat eseri kendince
farklı bir güce sahiptir. Belki de artık bunları karşılaş-
tırmamak gerektir.

Uzun ve Uzun

Öğrenciler ve Fotoğraf

İsmail Saray'ın Özgeçmişi

~~1943 Kütahya doğumlu~~

1964-67 Gazi Eğitim Enstitüsü Ankara

1967-68 Dicle Öğretmen Okulunda (Ergani-Diyarbakır) Öğretmen.

1969-70 St. Martins School of Art (Londra) Lisansüstü Heykel.

1970-73 Royal College of Art (Londra) Master heykel.

1974-80 Samsun Eğitim Enstitüsü Öğretim görevlisi

1980 denberi Londrada yaşamakta ve çalışmalarını sürdürmekte.

1983 den buyana AND Journal of Art & Art Education adı altında İngilizce derginin yayınına katkıda bulunmaktadır.

1967 denberi Türkiyede ve Avrupanın değişik ülkelerinde sergilere katılmıştır. İstanbul, Antalya, Paris, Londra'daki Sanat Festivallerinde ve ayrıca İsviçre, Yugoslavya, Almanya'daki karma sergilerde çalışmalarını sergilemiştir.

Mart -Nisan 1992 de 'SANAT , TEXNH' adı altında 14 Türk ve Yunan Çağdaş Sanatçısından oluşan ve İstanbul Devlet Resim ve Heykel Müzesi'ndeki sergiye katıldı. Dostluk bağları kurmak amacıyla düzenlenen bu sergi yaz ayları içinde Atina'da da sergilenecek.

+

İki Foto